

TEPEGÖZLE DİLBİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Selçuk ÇIKLA *

Özet

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin dört vazgeçilmez ögesi vardır: Öğrenci, öğretmen, okul ve materyal. Okulda öğretmenlerin, öğrencilere sadece sınıf ortamında ve sadece ders kitabı-tahta eşliğinde ders anlatmaları eğitim-öğretim faaliyetlerinden beklenen verimi azaltmaktadır. O sebeple verimi artırmak için öğretmenlerin farklı ortamları ve araç-gereçleri kullanmaları zorunludur.

Eğitim-öğretimi kalıcı ve verimli kılan araç-gereçlerden birisi de tepegözdür. Tepegözü Türkçe öğretmenleri dilbilgisi derslerinde rahatlıkla kullanabilirler. Nitekim bu yazıda eğitim-öğretim ortamlarında çeşitli ders araç-gereçlerinin kullanılmasının önemi, "görme" duyusuna hitap eden etkinliklerin önemi, dilbilgisi öğretiminde tepegöz kullanımının faydaları ve Türkçe öğretmenlerinin bu gereci nasıl kullanabilecekleri ile saydamı nasıl hazırlayabilecekleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Dilbilgisi öğretimi, eğitim araç-gereçleri, tepegöz, saydam

Eğitim-Öğretimde Çeşitli Ders Araç-Gereçlerinin Kullanılması ve Önemi

Araçlar, öğrencilerin daha etkin bir öğrenme yapabilmesi için özel olarak hazırlanmış öğrenme-öğretme yardımcıları;¹ gereçler ise daha çok basılı ve yazılı öğrenme materyalleridir.² Bu bağlamda bilgisayar, tepegöz, projektör, teyp, radyo, televizyon, kamera, kara tahta, tebeşir, silgi birer araç; harita, grafik, şema, resim ve fotoğraflar, film CD'leri, şiir kaset veya CD'leri, romanlardan sinemaya uyarlanmış filmler, eğitici yönü olan kasetler, dergiler, kitaplar, duvar panoları, slayt gösterileri, posterler de birer gereçtirler.

Ders kitabı dışında farklı öğretim araç-gereçlerinin kullanılmasının belli başlı faydaları şunlar olacaktır:

- Dersler monotonluktan kurtulur.
- Öğretmen kendini geliştirme imkanlarını zorlamış olur.
- Öğrenci dersi daha dikkatli bir şekilde dinler.
- Öğrenme büyük oranda kalıcı ve verimli olur.
- Öğrencinin derse ilgisi artar.

Murat Özbay'ın 108 Türkçe öğretmeniyle görüşerek yaptığı "Öğretmen Görüşlerine Göre Ankara Merkez İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi" başlıklı ça-

* Yrd. Doç. Dr.; Erzincan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

1 C. Alkan, *Eğitim Teknolojisi* 1984, s. 6' dan aktaran DEMİREL, Özcan, **Öğretme Sanatı**, Pegem A Yayıncılık, 7. bs., Ankara 2004, s. 56.

2 DEMİREL, Özcan, **age**, s. 56.

◆ Selçuk Çıka

alışmasında, aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere Türkçe öğretmenlerinin çok büyük bir kısmının ders kitabı dışında diğer yazılı veya görsel kaynak ve araç-gereçleri kullanmadıkları anlaşılmaktadır.³

KAYNAKLAR	SAYI	YÜZDE (%)
Ders Kitabı	102	94,44
Dergiler	3	2,77
Gazeteler	1	0,92
Radyo	0	0
Teyp ve Video	1	0,92
Bilgisayar, Tepegöz vs.	1	0,92
Bilgisayar	0	0
TOPLAM	108	100

Türkçe eğitim ve öğretimini yalnızca sınıf ortamında ve Türkçe ders kitabı, sözlük gibi birkaç araç-gerece dayalı olarak yürütmek hem öğretmen hem de öğrenciler açısından verimli sonuçlar doğurmayabilir. Öğretmen bu konuda kendisini sınıp sarmalayan korkulardan, endişelerden, çekincelerden sıyrılarak mümkün olan her türlü araç-gereci sınıf ortamında veya bilgisayar sınıfında, laboratuvarında, okul bahçesinde, kütüphanede, medya odasında, dil öğretimi dersliğinde kullanmanın yollarını aramalıdır. Böylece Türkçe öğretmeni öğrencilerin farklı yeteneklerinin ortaya çıkması konusunda daha çok uyarıcı olabilir, dersi daha çok sevdirebilir, öğrencilerin derse olan ilgilerini üst seviyelere çıkarabilir, okul ortamının sıkıcı yönlerini törpüleyebilir, öğreniyi canlı tutabilir, onların anlama ve anlatma becerilerini daha çok geliştirebilir.

Son yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumları içinde yer alan MLO'ları (Müfredat Laboratuvar Okulu) yaygınlaştırma kararı alınmıştır. "Yaygınlaştırma kararının alınmasında amaç; eğitimin kalitesini ve öğrenci başarısını artırmak, yönetim ve eğitim personelinin yeterliliklerini artırmak, mesleki becerilerini geliştirmek, kaynak kullanımının daha etkili ve verimli olmasını sağlamak, teknolojinin eğitimde etkin kullanımını sağlamaktır."⁴ Bu çerçevede okullarımızda oluşturulacak fiziki mekanlardan mesela sadece dersliklerde bulundurulacak donanım ve ekipmanlar şöyle sıralanmıştır:

"1- Her derslikte bulunacak donanımlar: Tek kişilik öğrenci masa, sandalye ve dolapları, öğretmen masa ve sandalyesi, siyah veya beyaz yazı tahtası, tekerlekli tepegöz sehpa, bülten panosu, harita askılığı, pencere perdesi, çok amaçlı kullanıma uygun dolap, palto askısı, sabit veya portatif projeksiyon perdesi, duvar saati, gerekli görülen durumlarda klima (sıcak bölgeler için) ve termometre.

3 ÖZBAY, Murat, "Türkçe Öğretiminde Hedef-Araç İlişkisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi", **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)**, S. 13, Bahar-Nişde 2003, s. 63.

4 "Müfredat Laboratuvar Okulu Uygulamaları Yaygınlaştırma Çalışmaları", **Samsun Millî Eğitim Müdürlüğü -Program Geliştirme Şubesi- Müfredat Laboratuvar Okulu ve Uygulamaları Bülteni**, S. 3, Ocak 2004, s. 1.

Her derslikte bulunacak ekipmanlar: Televizyon, video player, CD'li kasetçalar, tepegöz ve kağıtlı tahta.”⁵

Yukarıda sayılan donanım ve ekipmanların dersliklerde bulundurulması yine yukarıda ifade edilen amaçların gerçekleşmesinde son derece olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu olumlu katkılar özellikle tepegözü sınıfa taşımaktan üşenen, öğrencilere bir belgesel, film veya eğitici bir CD izletmek için onları bilgisayar sınıfına götürmek zahmetine girmek istemeyen ve böylece tekdüze kalan, kendini geliştiremeyen, öğrencilerinin ufuklarını açma gayreti taşımayan öğretmenler için anlamlı olacaktır.

Okullarımızda, öğretmenlerimizin bu türlü eğitim araç-gereçlerine ulaşabilecekleri, öğrencilerin de öğrenme süreçlerinde onlara kazandırılması amaçlanan davranışları benimseyebilmelerini sağlayacak “Dil Öğretimi Dersliği” adı altında derslikler kurulması yerinde olacaktır. “Dil dersliğinde kamera, televizyon, bilgisayar, yazıcı, tepegöz, fotokopi ya da baskı makinesi, slayt makinesi, video, kasetçalar, klasik müzik, şiir, öykü vb. kasetleri, duvar panoları, yazar ve çizerlerin fotoğrafları, usta ressamlar tarafından yapılmış (röprodüksiyon ya da bulunabilirse özgün) resimler, slaytlar, mikrofilm sistemi, değişik yaşam durumlarını ve sanatçıları konu alan kısa filmler bulunabilir. Dil dersliğinde, oyunlaştırma, yazılı çalışmaları sunma, oluşan bir durum karşısında duygu ve düşünceleri açıklama, kısa oyunları sahneye koyma gibi etkinliklerin gerçekleşmesine olanak sağlayacak küçük bir sahne yer almalıdır. Derslikte, içinde yaş gruplarının düzeyine uygun, nitelikli çocuk yayınlarının bulunduğu bir kitaplık bulunmalıdır.”⁶

Eğitim-Öğretimde “Görme” Duyusuna Yönelik Etkinliklerin Önemi ve Tepegöz Kullanımı

Türkçe öğretimi daha çok yazılı metinlere dayalı olarak yürütülmektedir. Çünkü söz konusu olan ana dili eğitim-öğretimidir. Bu bakımdan dilin inceliklerinin öğrenilmesi ve uygulanması da ya konuşma yoluyla ya da yazılı olarak yapılmak veya yazılı olan metinler üzerine eğilmek suretiyle yürütülmek zorundadır. Ancak şu da unutulmamalıdır ki “... görselleştirme hafızanın işini kolaylaştırır. Algılamının daha kalıcı, daha etkili ve daha kolay olması için mümkün olan her bilginin görselleştirilmesinin veya görsel unsurlarla desteklenmesinin yararı inkar edilemez”⁷ bir gerçektir.

“Yapılan bilimsel araştırmalara göre öğrendiklerimizin;

% 1’ini tatma duyusu yoluyla,

% 1,5’ünü dokunma duyusu yoluyla,

% 3,5’ünü koklama duyusu yoluyla,

% 11’ini işitme duyusu yoluyla,

5 Agm, s. 1.

6 SEVER, Sedat, “Türkçe Öğretiminde Yeni Yapılanma Çalışmaları”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)**, S. 13, Bahar-Niğde 2003, s. 37.

7 ÇİFTÇİ, Musa, “Dil ve Edebiyat Öğretiminde Zaman Haritası”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)**, S. 13, Bahar-Niğde 2003, s. 74.

◆ Selçuk Çıka

% 83'ünü de görme duyusu yoluyla öğrenmekteyiz. Bu sonuçlara göre, göze ve kulağa hitap eden okumanın öğrenmede % 83 + % 11 = % 94 gibi önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır.”⁸

ABD'de Texas Üniversitesi'nde Philips tarafından yapılan bir başka araştırma sonuçlarına göre insanlar;

okuduklarının % 10'unu,
duyduklarının % 20'sini,
gördüklerinin % 30'unu,
hem görüp hem duyduklarının % 50'sini,
görüp, işittikleri ve söylediklerinin % 80'ini,
görüp, işitip, dokunup söylediklerinin ise % 90'ını hatırlamaktadırlar.⁹

Görme ve görselleştirmenin bu kadar önemli olması her bilgi veya uygulamanın -mümkün oldukça- görselleştirilerek sunulmaya çalışılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Yalnız derslerde işlenecek çoğu bilgi veya uygulamanın görselleştirilerek sunulabilmesi Türkçe öğretmenin gayretine bağlıdır. Söz gelişi aynı okulda bir Türkçe öğretmeni bütün yıl boyunca bir kez bile tepegöz kullanmadan dilbilgisi derisi işleyebileceği gibi, bir başka öğretmen ise derslerinin çoğunu tepegöz yardımıyla işliyor olabilir. Bu da bize ikinci öğretmenin görselliğe verdiği değeri ve kendisini geliştirmek konusundaki gayretini göstermektedir. Zira bir dilbilgisi dersinin tepegöz eşliğinde işlenebilmesi için öğretmenin biraz zahmete girmesi gerekmektedir. Bunun için Türkçe öğretmeni sırasıyla:

1. Anlatacağı dersi bilgisayarda bir veya iki sayfaya sığacak şekilde bol örneklerle süsleyerek yazdıktan sonra hazırladığı bilgisayar sayfasını ya bir yazıcıdan aseptat kağıdına (saydama) çıktı almalı ya da çıktı aldığı bu sayfayı saydama fotokopi çekmelidir.

2. Anlatılacak dersin ve örneklerin saydama elle yazılması da mümkündür.

3. İşin son aşaması en kolay olan tarafıdır. Öğretmen tepegözü ya sınıfa taşımalı ya da tepegözün bulunduğu laboratuvar, bilgisayar sınıfı veya kütüphane -her neresi uygunsa- öğrencileri oraya götürmelidir.

Dilbilgisi derslerini “Eğitimde çağdaş bir düzeye gelmiş ülkelerin eğitim ortamlarının tamamında yaygın bir şekilde kullanılmakta”¹⁰ olan tepegözle işlemenin birçok faydası vardır:

1. Öğretmen en başta anlatacağı konuyu bilgisayarda düzenlerken konuya hazırlanmış olur.

2. Öğretmen konuya hazırlandığı için ders anlatımında konuya hakim olur.

8 AYTAŞ, Gıyasettin, “Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)** , S. 13, Bahar-Niğde 2003, s. 155.

9 J. S. Kinder, *Using Instructional Media* 1973, s. 39'dan aktaran DEMİREL, Özcan, **age**, s. 56-57.

10 KOŞAR, Edip-Sedat Yüksel-Rüçhan Özkılıç-Uğur Avcı-Yunus Alyaz-Harun Çiğdem, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme** , Pegem A Yayıncılık, Ankara 2003, s. 60.

3. Öğrenciler her zamanki dilbilgisi ders işleyiş yönteminden farklı bir yöntemle ders işleneceği için daha dikkatli olurlar.

4. Öğrenciler görselliğin ön plânda olduğu bu tür bir ders işlenişiyile konuyu daha iyi kavrarlar.

5. Öğretmen ve öğrenciler konu ilerledikçe konunun ayrıntılarını ve örnekleri daha bütüncül olarak görme imkanına sahiptirler.

6. Tepegözle ders anlatımında öğrenciler daha sessiz olmaktadır.

7. Görüntünün duvara yansıtıldığı durumlarda öğretmen saydamda yer almayan bir bilgi veya örneği tahtayı kullanarak sunabilir. Böylece sadece tepegöz değil tahta da kullanılarak iki çeşit görsel araçtan istifade edilmiş olur.

8. Konunun o günkü derste bitmemesi durumunda, öğretmen bir sonraki derste nerede kaldığını daha kolay görecektir, öğrenciler de yine nerede kaldıklarını ve konunun ilk ayrıntılarını-örneklerini çabucak görüp hatırlayabileceklerdir.

9. Tepegöz yardımıyla işlenen derslerde öğretmen konuyu yavaş yavaş anlatma, öğrencilerin anlayıp anlamadıklarını daha geniş bir şekilde kontrol edebilme imkanına da sahiptir.

10. Böyle bir anlatımın sonunda öğrenciler anlatılan bölümleri defterlerine daha düzgün bir şekilde yazmaktadır.

11. Sadece tepegöz veya sadece tahta kullanılarak anlatılan aynı dersi öğrencilerin öğrenme durumları arasında bariz farklar görülmektedir.

12. Tepegözle işlenen dersler daha çok akılda kalıcı olmaktadır.

13. Öğrenciler tepegözü daha yakından görmekte ve nasıl kullanıldığını da öğretmenin öncülüğünde öğrenebilmektedirler. Bu onlara teknolojiye ulaşma ve onu kullanma konusunda güven vermektedir.

14. Öğretmen sunum için hazırladığı her konuyu dosyaladığı takdirde her yıl kullanabileceği bir arşive de sahip olacak demektir.

15. Tepegöz kullanımı bir bakıma eğitimi ezbercilikten uzaklaştırmaktadır. Öğretmenler ezbercilikten muhakkak kaçınmak durumundadır. İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda geçen şu ifadeler ezbercilikten kaçınmanın ne kadar gerekli olduğunu açıkça göstermektedir:

“Türkçe derslerinde, öteki derslerde de olduğu gibi, kesin olarak ezbercilikten kaçınmak gereklidir. Türkçe öğretiminde başarı sağlanabilmesi için birtakım kuralların, tanımların öğretilmesi, ezberletilmesi hiçbir anlam taşımaz. Bir öğrencinin, noktanın ve büyük harfin nerelerde kullanılacağını, sıfatın ve zarfın tanımını, fıkranın makalenin özelliklerini ezbere bilmesinin bir yararı yoktur. Böyle bir yol tutulması, belleği yıpratmaktan, zamanı boşa harcamaktan, dersi öğrenci için sevimsiz kılmaktan başka bir şeye yaramaz.”¹¹

11 İlköğretim Okulu Ders Programları, Türkçe-Y azı Programı 6-7-8, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2002, s. 10.

◆ Selçuk Çıkla

Dilbilgisi dersleri çerçevesinde tepegözün işlevlik kazanabilmesinin tek yolu vardır. O da saydam kullanımıdır. Tepegöz kullanımının en önemli aşaması saydamın hazırlanmasıdır. Saydama ders anlatımı hazırlanırken dikkat edilmesi gereken bazı önemli noktalar vardır.

Saydam Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar

Asetat kağıdı hem ucuz hem de yaygın olarak bulunabilen bir gereçtir. A 4 boyutunda olan bu kağıtların ders için hazırlanması ve kullanımında dikkat edilmesi gereken hususlar şöyle sıralanabilir:

Metin Hazırlığı: Türkçe öğretmeni ilk önce anlatacağı dilbilgisi konusunu bir müsvedde kağıtta veya bilgisayarda hazır hale getirmelidir.

Saydama Aktarma: Öğretmen, hazırladığı metni ve örnekleri saydama aktarma işi için şu üç yoldan birine karar vermelidir:

- Özel olarak hazırlanmış asetat kalemli kullanarak saydamın üzerine yazmak,
- Hazırladığı metni lazer veya kaliteli bir yazıcıdan saydama çıktı almak,
- Hazırladığı metni yazıcıdan A 4 kağıdına çıktı alıp saydam üzerine fotokopi çektirmek.

Türkçe öğretmenlerinin, hangi yolu seçerlerse seçsinler, saydamı hazırlarken dikkat etmeleri gereken diğer hususlar da şunlardır:

Punto: Bilgisayarda veya saydama asetat kalemliyle yapılan hazırlıkta duvara yansiyacak görüntüdeki yazıların puntolarının küçük olması durumunda sınıftaki bütün öğrencilerin yazıları net bir şekilde okuyabilmesi mümkün olmayacaktır. O bakımdan en az 14 punto büyüklüğünde bir yazı boyutu seçilmelidir. Örnek olması bakımından aşağıda kısa bir cümle üzerinde uygulama yapılmıştır.

Ayşe sınıfa girdi. (10 punto)

Ayşe sınıfa girdi. (11 punto)

Ayşe sınıfa girdi. (12 punto)

Ayşe sınıfa girdi. (13 punto)

Ayşe sınıfa girdi. (14 punto)

Ayşe sınıfa girdi. (16 punto)

Ayşe sınıfa girdi. (18 punto)

Ayşe sınıfa girdi. (20 punto)

Bu boyutlar içinde 10, 11, 12 ve 13 puntolarda hazırlanan metinlerin bütün öğrenciler tarafından rahatlıkla okunamayacağını düşünerek daha yüksek boyutlarda çıktı almanız ya da kalemle büyük boyutlara uygun şekilde yazmanız gerekmektedir.

Yarım Sayfa: Asetat kağıdı A 4 boyutunda olduğu için bütün bir kağıda çıktı almak ya da bütün kağıdı yazarak doldurmak duvara yansımada bütünlüğü bozacaktır. Yani tam kağıt kullanmak istediğimizde bu kağıdın tepegözün tablası üzerinde (konu ilerledikçe) elle aşağı doğru hareket ettirilmesi gerekecektir. Bu elbette mümkündür, ancak uygulama olarak böyle bir yol yanlıştır. Bu aşamada öğretmenin takip etmesi gereken iki yol vardır:

a) Öğretmen anlatacağı konuyu asetat kalemle yazacaksa saydamı ortadan düzgün bir şekilde ikiye bölmeli ve tam bir kağıda yazacaklarını konu bütünlüğünü bozmadan, konuyu alt konulara ayırarak, bu iki yarım sayfaya yerleştirmelidir.

b) Öğretmen yazıcıdan çıktı yoluyla veya çıktıdan fotokopi çekirmek yoluyla hazırlık yapmışsa elindeki saydamı sonradan ortadan ikiye ayırarak iki yarım sayfa elde etmiş olacaktır.

Yarım sayfa kullanmakla öğretmen sık sık tepegözün başına gidip saydamı aşağı-yukarı kaydırmak zorunda kalmayacak, yarım sayfalık kağıdın tabla üzerindeki konumu ve duvara yansıtılması daha kullanışlı hâle gelecektir.

Kısa, Az, Öz: Türkçe öğretmenin hazırladığı metin ve örneklerin yarımşar sayfalara sığması ve birkaç saydamda konunun bütününe öğrencilere kavratılabilmesi son derece önemlidir. O nedenle öğretmen saydama yazacağı/yazdıracağı metin ve örnekleri konunun bütününe verecek şekilde hazırlamalıdır.

Burada konuyu örneklemek yerinde olacaktır:

Söz gelişi öğretmen cümlenin öğeleri konusunu işleyecek olsun. Öğrencilere ilk önce “yüklem” terimini kavratmak gerektiğini biliyoruz. Özne, nesne ve tümleçlerin bulunması için bütün sorular yüklemle yöneltilmesine göre onlara bol örneklerle yüklemi kavratmak şarttır. Bunun için hem isim hem de fiil cümlelerinden oluşan bol örnek seçilmelidir. Öğretmen 1. yarım sayfalık saydama şu cümleleri yazmış olsun.

1

Adem akşam eve yorgun döndü.

Orada top oynayan beş çocuk var.

Arkadaşı ekmeğini paylaşmış onunla.

Onun babası kasabada beş yıldır öğretmendir.

Öğretmen, öğrencilerin duvara yansıyan saydamdaki bu dört cümleyi okumalarını söyler, ardından onlara şöyle hitap eder:

– Arkadaşlar, her “bütün” parçalardan oluşur. Söz gelişi insan vücudu yüzlerce kemik ve onlarca organdan oluşmaktadır. Nasıl ki harfler heceleri, heceler sözcükleri, sözcükler cümleleri, cümleler paragrafları, paragraflar da metinleri oluşturuyorsa ve bunların içinde yer aldıkları bütün içinde birer görevi varsa, aynı şekilde cümleleri oluşturan sözcüklerin de o cümle içinde belli birer görevi ve adı vardır. İşte “Cümlenin Öğeleri” adı verilen bu öğelerin en önemlisi “yüklem”dir. Cümlelerde yüklemi bulmadan diğer öğeleri bulmamız mümkün değildir. O nedenle bugün cümlelerdeki yüklemeleri bulmayı öğreneceğiz.

◆ Selçuk Çıkla

Öğretmen, öğrencilerin dikkatini birinci cümleye çeker. Öğrencilerine şu şekilde seslenir:

– Peki size bir soru soracağım. Yükleme niçin yüklem demişler, biliyor musunuz? (Öğrencilerden yeterli cevabı aldıktan sonra) Yüklem (adından da anlaşılıyor), cümlelerin yükünü üzerinde taşıyan ögedir arkadaşlar. Yani onu cümleden çıkarttığımızda diğer sözcüklerin tek başlarına pek bir anlamı kalmaz. Siz bu “cümlelerin yükünü üzerinde taşıyan” ifadesinden hareketle yüklemi neye benzetebilirsiniz? (“Trenin makinist lokomotifine” cevabı gelirse o öğrenci(ler) tebrik edilecek, gelmezse öğretmen tarafından cevaplanacak.)

Ardından öğretmen şöyle devam eder:

– Evet, öyleyse sizce birinci cümlede hangi sözcük yüklem olabilir? Yani hangi sözcüğü cümleden çıkarırsanız tren gitmez, diğer vagonların hiçbir fonksiyonu kalmaz. Bu sözcüğü (yüklemi) bulabilmek için cümleden ayrı ayrı birer sözcük çıkararak cümleyi tekrar tekrar okuyalım.

(...) Akşam eve yorgun döndü.

Adem (...) eve yorgun döndü.

Adem akşam (...) yorgun döndü.

Adem akşam eve (...) döndü.

Adem akşam eve yorgun (...)

Bu uygulama tahtaya yazılarak öğrencilerin önce 1. saydamdaki, sonra da tahtadaki cümleleri defterlerine yazmaları söylenir. Ardından öğretmen şöyle devam eder:

– Evet, sizce bu cümleler içinde hangisinde anlam tamamen bozuldu? (“Sonuncu cümlede” cevabı gelince) Demek ki yüklem “döndü” sözcüğüymiş. Niçin? Kim söyleyecek? (– Öğretmenim, az önce yüklem cümlelerin yükünü üzerinde taşıyan öge olduğunu, cümleden çıkarılınca cümlelerin anlamsızlaştığını söylemiştik. “Döndü” sözcüğü de cümleden çıkarılınca cümlelerin anlamı bozuldu. O yüzden yüklem “döndü” sözcüğüdür, gibi bir cevap alındıktan ve birkaç öğrenciye tekrar ettirildikten sonra konuşan öğrenciler alkışlatılabilir. Bu arada öğrencilere uygulamayı anlayıp anlamadıklarını da sormayı unutmamalıdır.)

Öğretmen bu aşamadan sonra 2. saydamı yansıtır.

2

Adem akşam eve yorgun d ö n d ü.

Kim döndü?

Ne zaman döndü?

Nereye döndü?

Nasıl döndü?

Öğretmen, öğrencilere ikinci saydamda yer alan bu ifadeleri defterlerine yazdırdıktan sonra onlara “döndü” sözcüğünün altına yazılan sorulara cevap vermeleri-

ni ister. Cevaplandırma bittikten sonra öğrencilere cevapları okutturulur, doğru cevaplara uygun pekiştireçler verilir, yanlış cevaplar üzerinde de düzeltme yapılır. Ardından öğrencilere şöyle hitap etmek uygun olur:

– Arkadaşlar, bir şey dikkatinizi çekti mi? Bütün soruları tek bir sözcüğe sorduk. Bu sözcüğün özelliği nedir ki bütün soruları onun üzerine yükledik? (– Öğretmenim, “döndü” sözcüğü yüklem olduğu için bütün soruları ona sorduk. Siz demiştiniz, yüklem cümlelerin yükünü üzerinde taşıyan sözcüklerdir. Bütün bu soruların yükünü ancak yüklem çekebilirdi, biz de o yüzden hep ondan hesap sorduk, gibi bir cevap alındıktan sonra öğretmen 3. saydama geçer.)

3

Adem akşam eve yorgun d ö n d ü. Cevaplar

- Kim döndü? – Adem (dönme işini yapan kişi)
 Ne zaman döndü? – akşam (dönme işinin zamanı)
 Nereye döndü? – eve (dönme işinin yönü)
 Nasıl döndü? – yorgun (dönme işinin nasıl yapıldığı)

Öğretmen, üçüncü saydamı yansıtınca öğrencilerine şöyle seslenir:

– Gördüğünüz gibi yükleme sorduğumuz her sorunun bir cevabı var. O cevapların hepsi de dönme işinin farklı bir yönünü anlatıyor. “Kim” sorusu dönme işini yapan kişiyi, “ne zaman” sorusu dönme işinin ne zaman yapıldığını, “nereye” sorusu dönme işinin ne yöne doğru olduğunu, “nasıl” sorusu ise dönme işinin nasıl yapıldığını belirtiyor. İşte yükleme sorulan her soru cümlelerin bir ögesini buldurur. Şimdi yükleme sorulan soruları ve bu soruların hangilerinin hangi ögeleri buldurduğunu görelim. (Bu aşamada öğretmen 4. saydamı yansıtır.)

4

Cümlelerde yüklem dışındaki ögeler ve bu ögeleri bulmak için yükleme sorulacak sorular:

ÖZNE: kim, ne

DOLAYLI TÛMLEÇ: neye, kime, nereye; nerede, kimde; nereden, kimden

BELİRTİLİ NESNE: neyi, kimi

BELİRTİSİZ NESNE: ne

ZARF TÛMLECİ: ne zaman, nasıl, ne kadar, niçin (neden, niye), ne ile, kim ile, nereye...

Dördüncü saydam yansıtılıp öğrenciler yukarıdaki ifadeleri defterlerine yazdıktan sonra öğretmen örnek cümledeki soruların hangi ögeleri buldurduğunu öğrencilerine sorar, bu ögeler aşağıdaki örnekte olduğu gibi defterlere yazılır.

A d e m   a k ş a m   e v e   y o r g u n   d ö n d ü
 özne   zarf t.   dolaylı t.   zarf t.   yüklem

◆ Selçuk Çıkla

Bu uygulamadan sonra ilk saydamda yer alan diğer cümleler için 2, 3 ve 4. saydamdaki uygulamalar tek tek gerçekleştirebilir. Ayrıca öğretmen bulacağı başka örneklerle "Cümlenin Öğeleri" konusunun farklı yönlerini de öğrencilerine kavratmaya çalışmalıdır. Söz gelişi öğretmen bazı örneklerden hareketle şu ayrıntıları öğrencilerine kavratılabilir:

1) Birinci saydamdaki cümlelerden ikisinin yüklemi fiil, ikisinin de isimdir. Buradan hareketle isim ve fiil cümleleri arasındaki farklılık kavratılmaya çalışılır. Öğrencilerin en çok zorlandıkları isim cümlelerinin yüklemine bulmaktır. O nedenle bu konuya özel bir önem verilmelidir.

2) Cümlenin öğeleri bulunurken ilk önce mutlaka yüklem, ikinci olarak mutlaka öznenin bulunması gerektiği vurgulanmalıdır. Yüklem ve özne bulunduktan sonra diğer öğelerin bulunma sırası o kadar önemli değildir.

3) İki tane "ne" sorusuna cevap veren iki ayrı ögenin bulunduğu cümlelere örnekler vermelidir. "Kamyon kömür taşıyor." örneğinde olduğu gibi. Bu tür örneklerde işi yapan varlığın özne, işin üzerinde gerçekleştiği (yapılan işten etkilenen) varlığın da belirtisiz nesne olduğu üzerinde durulmalıdır.

4) Gizli özne kavramı yeterli miktarda örnek üzerinden kavratılmalıdır.

5) Cümlelerde "nereye" sorusunun cevabı "aşağı, yukarı, ileri, geri, içeri, dışarı" gibi sözcüklerle (bunlar yer-yön bildiren zarflar olduğu için) bunların zarf tümlecisi, "aşağıya, yukarıya, ileriye, geriye, içeriye, dışarıya" gibi yönelme belirten sözcüklerle bunların da dolaylı tümleç olduklarının vurgulanması şarttır.

6) Birinci saydamdaki birinci örnekte iki adet zarf tümlecisi vardı. Bu cümlede bir değil de iki adet zarf tümlecisi olmasının sebebi yüklem iki farklı zarf tümlecisi sorusuna (ne zaman ve nasıl) cevap veriyor olmasıydı. Bu durumun başka örneklerle izah edilmesi yerinde olacaktır.

7) Öğrencilerden bazıları yüklemi hep cümle sonunda gelen bir öge olarak bilirler. Onların zihnindeki bu şartlanmışlığı ortadan kaldırmak için devrik cümle örneklerine de yer vermeli ve bu cümleler aracılığıyla yüklem cümlenin herhangi bir yerinde de gelebileceğini kavratmalıdır.

8) Çeşitli cümleler aracılığıyla cümlelerde sözcük öbeklerinin bölünmeden tek bir ögenin çatısı altında yer alması gerektiğini kavratmalıdır.

9) Bir tek sözcükten oluşan yüklem olduğu cümlelerin yanı sıra sözcük öbeğinden oluşan yüklem olduğu cümlelere de örnekler vermelidir.

10) Birden çok yüklem olduğu cümlelere (sıralı cümlelere) de örnekler verilmelidir.

Renkli Asetat Kalem: Asetat kalemleri, asetat kağıdına yazmak için hazırlanmış özel kalemlerdir. Bunların çeşitli renkte olanları vardır: Mavi, kırmızı, yeşil... Farklı renkteki yazı ve şekiller dikkat çekici olduğundan bunların kullanılmasında yarar vardır.

Anlatım İfadelerinin Y azılmaması: Saydamla seminer sunan veya ders işlemek isteyen öğretmenlerimizin yaptığı en önemli hata gereksiz anlatım ifadelerinin saydama yazılması veya saydama çıktı alınmasıdır. Bu konuda neredeyse bir kitap

sayfası bilgi bir tek kağıda sığdırılmaktadır. Oysaki saydam, yukarıda da değinildiği üzere, kısa, az ve öz bilgi ve örneklerin yansıtılması için kullanılmalıdır. O bakımdan anlatım ifadeleri öğretmen tarafından sözlü olarak sunulmalıdır.

Tepegözün Sınıfta Hazır Bulundurulması: Öğretmenlerimizin büyük oranda teknolojik araçların derslerde kullanılması konusunda çekingenlik gösterdiği biliniyor. Burada çekingenliğe bir de üşengeçlik ekleniyor. Saydamın hazırlanması zahmeti ve tepegöze zarar veririm endişesi çekingenliği, tepegözün sınıfa taşınması veya öğrencilerin tepegözün bulunduğu yere götürülmesi konusunda gözlenen isteksizlik de üşengeçliği örnekliyor. Ancak kendini yenilemek ve konuyu tam anlamıyla kavratmak isteyen öğretmenlerin tepegöz kullanmasının önemi çok açıktır.

Görüş Mesafesi: Saydamdaki punto 14-16 gibi sınıfın her yerinden rahatlıkla okunabilecek büyüklükteyse tepegözün uygun bir yere yerleştirilmesiyle ideal bir görüş mesafesi sağlanabilir. Tepegözün duvara veya perdeye çok yakın veya çok uzak olmaması gerekmektedir. Bu görüş mesafesi, öğretmenin bir iki uygulamasıyla ayarlanabilir.

Duvar-Perde: Saydam sınıf ortamında veya dil dersliği, dil laboratuvarı, medya odası gibi yerlerde ya duvara ya da beyaz perdeye yansıtılacaktır. Duvara yansıtımda, öğrencilerin rahat bir şekilde görebilecekleri bir alan tercih edilmelidir. Perdeye yansıtımda ise yine öğrencilerin görüş mesafesi dikkate alınmalıdır.

Tepegözün Kullanımı: Tepegöz adı verilen aracın kullanımı son derece kolaydır. Bu aracın nasıl kullanıldığı burada teknik olarak anlatılmayacak. Zira bu aracın kaç parçadan oluştuğu, kullanım sırasında hangi parça veya kolun ne işe yaradığı ve nasıl kullanılması gerektiğinin teknik olarak anlatılması kullanıcılar için neredeyse hiçbir fayda sağlamamaktadır. O bakımdan tepegözün nasıl kullanıldığını okulunuzda bilen bir öğretmen veya teknisyenden öğrenmelisiniz. Bu, yaşayarak öğrenmeye de güzel bir örnek olacaktır. Burada tek önemli sorun, bazı öğretmenlerin bilgisayara olduğu gibi tepegöze de mesafeli durmalarıdır. Bilgisayarın da tepegözün de öyle kolay kolay bozulan araçlar olmadığını bilmek ve bu araçların kullanımı konusunda herhangi bir çekince göstermemek gerekmektedir.

Bu açıklamalara karşın tepegöz kullanımı ile ilgili birkaç uyarıda bulunmak gerekir. Tepegözde kullanıcının işine yarayan, yansımanın istenen şekil ve boyutta olmasını sağlamak amacıyla tasarlanmış bir kol (odak ayar kolu), iki düğme (açma/kapama düğmesi ve fan düğmesi), bir de ayna vardır.

Tepegözün kablosu prize takıldıktan sonra açma/kapama düğmesi devreye sokulur, ancak fan düğmesinin de açma/kapama düğmesi ile birlikte açılması gerekmektedir. Aksi takdirde tepegözün motorunda bir süre sonra sorun yaşanabilir.

Odak ayar kolunun uygun yöne çevrilmesiyle tabla üzerine yerleştirilen saydamın duvar üzerinde net görünmesi sağlanır; aynanın yukarı aşağı oynatılmasıyla ise duvara veya beyaz perdeye yansıtılan görüntünün yüksekliği (duvarda istenen yüksekliğe getirilmesi veya tam perde üzerine odaklanması) temin edilir.

Diğer taraftan görüntünün duvar üzerindeki büyüklüğünün arzulan boyutta olması için tepegöz ile duvar (veya perde) arasındaki mesafe de ayarlanmalıdır.

Dosyalama: Öğretmen hazırladığı saydam uygulamalarını bir dosya içinde saklamaya başladığı takdirde her yıl bu uygulamaları kullanma imkanı kazanmış

◆ Selçuk Çıkla

olur. Böylece saydamın ilk hazırlanışında çekilen zahmet, diğer kullanımlar için bir kolaylık olacaktır.

ÖRNEK DERSLER

Bu çalışmada -aşağıda- dilbilgisi konularının saydamla anlatımına uygun sadece birkaç örnek metin hazırlanmıştır. Türkçe öğretmenleri bu çalışmada anlatılan hususlara dikkat ederek birçok açıdan yararlı olan saydam ve tepegöz kullanımından hem kendileri istifade etmiş olacaklar, hem de öğrenciler konuları daha kolay ve kalıcı bir şekilde öğreneceklerdir.

Örnek 1: Sözcük Kökleri-Yapım ve Çekim Ekleri

1

t g b h i a d k ü ı f ç n z r l m ö e o

Hangi sözcüğün harfleri kutular içine alınmıştır? Bu sözcüğü bulunuz.

g ö z l ü k ç ü / göz lük çü / gözlükçü

2

Her dilde olduğu gibi Türkçe’de de harfler heceleri, heceler de kelimeleri oluşturur. Bazı heceler tek başına anlamlı, bazıları ise tek başına anlamsızdır.

“göz” anlamlı bir hece, “lük” ve “çü” ise anlamsız hecelerdir.

İşte bu örnekte de görüldüğü üzere sözcüklerin en küçük anlamlı birimine **kök** diyoruz.

Şimdi “yazıcılardan” sözcüğünün kaç harf ve ekten oluştuğuna bakalım.

y a z ı c ı l a r d a n / yaz ı cı lar dan / yazıcılardan

Bu hecelerde “yaz” tek başına anlamlı, “ı”, “cı”, “lar” ve “dan” ise anlamsızdır. Demek ki bu sözcüğün **kökü** “yaz -”dır. İşte sözcüklerin köklerinden sonra gelen tek başına anlamsız olan bu birimlere, hecelere de **ek** diyoruz.

kitapçılar, yolcumuz, keskin, sevgiye, bakıcının, beceri, süpürge, okuyucu sözcüklerinin kök ve eklerini bulunuz.

3

“öğrencilerden” sözcüğünün kök ve eklerini belirleyiniz.

öğren ci ler den

Bu sözcükte üç ek vardır. Birinci ek (-ci), öğren- fiilinin anlamını değiştirmiş midir? -ci ekinin gelmesiyle öğren- fiili “öğrenci” sözcüğüne “öğrenme işini yapan kişi” anlamını vermiştir. Demek ki -ci eki anlam değişikliğine sebep olan eklerden biridir. Bu şekilde sözcüklerin anlamını değiştiren eklere **Yapım Eki** denmektedir.

4

Peki -ler eki "öğrenci" sözcüğünün anlamını değiştirmiş midir?

Hayır, -ler eki "öğrenci" sözcüğünün anlamını bambaşka bir anlama sokmamış, sadece ona çoğul anlam vermiştir, yani öğrenciler sözcüğünde söz konusu edilen varlık yine öğrenci'dir.

Gelelim -den ekine. Bu ek öğrenciler sözcüğünün anlamını değiştirmiş midir?

Hayır, -den eki öğrenciler sözcüğüne yepyeni bir anlam vermemiştir. Sadece sözcüğe "ayrılma, çıkma" görevi yüklemiştir.

İşte bu iki ekte (-ler ve -den ekleri) olduğu gibi sözcüklerin anlamını değiştirmeyen, fakat onlara çeşitli görevlerle ulanan eklere **Çekim Eki** diyoruz.

Örnek 2: Zarf (Belirteç)

1

<u>farklı</u>	<u>sıcak</u>
isim	isim

<u>farklı</u> <u>resim</u>	<u>sıcak</u> <u>çorba</u>
sıfat isim	sıfat isim

<u>Farklı</u> <u>çizmiş.</u>	<u>Sıcak</u> <u>olmuş.</u>
zarf fiil	zarf fiil

"ağır" ve "geç" sözcüklerini kullanarak bir uygulama da siz yapınız.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere bazı isimlerin sıfat olması için mutlaka kendilerinden sonraki ismi nitelemesi veya belirtmesi, bazı isimlerin zarf olması için de mutlaka fiilleri (fiilimsileri) nitelemesi gerekmektedir.

2

<u>Ağır</u> <u>ağır</u> çıkacaksın bu merdivenlerden.	} Durum (Hâl) Zarfları "Nasıl" sorusunun cevabı olurlar.
Güzel gören, güzel düşünür.	
Eğri oturalım, doğru konuşalım.	

Tatile <u>yarın</u> çıkacağız.	} Zaman Zarfları "Ne zaman" sorusunun cevabı olurlar.
Ben gelmeden çıkmayın lütfen.	
Hemen git, çabucak gel.	

Sokağın sonunda <u>geri</u> dön.	} Yer-Yön Zarfları "Nereye" sorusunun cevabı olurlar.
İçeri girdi, pencereden dışarı baktı.	
Hep ileri git.	

◆ Selçuk Çıkla

Az yiyen, çok yaşar.
Hayli ağırmış bu taş.
Biraz bekler misiniz?

} Miktar (Azlık Çokluk) Zarfları
"Ne kadar" sorusunun cevabı
olurlar.

Ne zaman geleceksiniz?
Niçin gelmedin dün?
Bu alet nasıl kullanılıyor acaba?

} Soru Zarfları

3

Not: Miktar zarfları diğer zarflardan farklı olarak sıfat ve zarfları da derecelendirebilir.

Bu sınavta çok fazla çalışmalısın. İçinizde en çok kitap kimde var?

zarf zarf fiil zarf sıfat isim

Örnek 3: Fiilimsi (Eylemsi)

1

oku-du-n (oku- fiilinin -di'li geçmiş zamanının II. tekil şahsı)
oku-muş-sun (oku- fiilinin -miş'li geçmiş zamanının II. tekil şahsı)
oku-yor-sun (oku- fiilinin şimdiki zamanının II. tekil şahsı)
oku-y-acak-sın (oku- fiilinin gelecek zamanının II. tekil şahsı)
oku-r-sun (oku- fiilinin geniş zamanının II. tekil şahsı)
oku-malı-sın (oku- fiilinin gereklilik kipinin II. tekil şahsı)
oku-sa-n (oku- fiilinin dilek-şart kipinin II. tekil şahsı)
oku-y-a-sın (oku- fiilinin istek kipinin II. tekil şahsı)
oku (oku- fiilinin emir kipinin II. tekil şahsı)

Yukarıda görüldüğü gibi kip ve şahıs eki almış olan fiillere **çekimli fiil** diyoruz.

2

Bir de aşağıdaki örneklerde olduğu gibi kip ve şahıs eki almayan, ancak fiillere çeşitli ekler getirilerek yapılan sözcükler vardır ki biz bunlara fiillere benzedikleri için **fiilimsi (eylemsi)** diyoruz.

Türkçe’de üç türlü fiilimsi vardır:

Okumak, bizi zenginleştirir.
Okuma eylemini çok severim.
Okuyuşunu geliştirmelisin.

İsim-fiil (Mastar) ekleri: **-mek, -ma, -iş**

3

Okuyan insan fikren zenginleşir.
Okur-yazar olmak ne güzel.
Okumadık kitap bırakmayacağım.
Okuyacak çocuk küçüklüğünden belli olur.
Okumuş adamın hâli başka oluyor canım!
Lakabı okumaz çocuktur onun.
Okuyası çocuk olsun hayat boyu.

Sıfat-fiil (Ortaç) ekleri:
-an, -ası, -mez, -( ) r, -dik,
-ecek, -miş
-en, -esi, -maz, -( ) r, -dik,
-acak, -muş

4

Okurken farkında olmadan geliřiriz.
Okuyunca bana ver olur mu o kitabı?
Okumadan geri getirme.
Okur okumaz geri getir.
Okuya okuya adam olunur bu dünyada.
Çok okuyalı beri bir hayli deęiřti.
Okuyarak çok badireleri atlatabilirsiniz.
Okuyup da ne olacak demeyin.
Okudukça kendinizi tanıyacaksınız.
Okuduğunda alacaksın tadını bu kitabın.

Zarf-fiil (Ulaç, Baę-fiil) Ekleri:
-ıp, -ip, -up, -üp
-arak, -erek
-dikça, -dikçe, -dukça, -dükçe
-diğında, -diğinde, -duğunda, -dügünde
-a, -e
-madan, -meden
-alı, -eli
-( ) r -mez
-ken

SONUÇ

Her türlü ders araç-gerecinin öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği bir gerçektir. Öğretmenlerin ders kitabı dışında bu araç-gereçleri kullanmaları özellikle günümüzde büyük öneme sahiptir. Eğitim faaliyetlerinin üretici, yaratıcı, değiştirici, geliştirici ve eleştirici beyinler ortaya çıkarması eğitim ortamlarının sürekli bir şekilde çeşitli araç-gereçlerle desteklenmesine bağlıdır.

Eğitim ve bilimin gelişmesinde en önemli rolü öğretmenler oynadığına göre, bu noktada onlara büyük görevler düşmektedir. Öğretmen gayretli, üretici, yenilikçi olamadığı sürece genç beyinlerin yetişmesi yarım kalacaktır. Bu bakımdan öğretmen-

◆ Selçuk Çıkla

ler öğrenmeyi kalıcı kılmak, üretken-eleştirci beyinler yetiştirmek, zamanı ve eldeki imkanları verimli kullanmak istiyorsa mesleğinde kendini daima taze tutmalıdır. Bunun yollarından biri de çalıştığı okulun mevcut imkanlarını, okuldaki görsel ve işitsel araç-gereçleri kullanmanın yollarını aramaktır. Böylece öğretmen kendini yenilemenin yanı sıra modern eğitim anlayışının gereklerini de yerine getirmiş olacaktır.

Kaynakça

- “Müfredat Laboratuar Okulu Uygulamaları Yaygınlaştırma Çalışmaları”, **Samsun Millî Eğitim Müdürlüğü-Program Geliştirme Şubesi-Müfredat Laboratuar Okulu ve Uygulamaları Bülteni** (2004). S. 3.
- AYTAŞ, Gıyasettin (2003). “Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)** , S. 13, ss. 155-160.
- ÇİFTÇİ, Musa (2003). “Dil ve Edebiyat Öğretiminde Zaman Haritası”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)** , S. 13, ss. 71-78.
- DEMİREL, Özcan (2004). **Öğretme Sanatı** , Pegem A Yayıncılık, 7. bs., Ankara.
- İlköğretim Okulu Ders Programları, Türkçe-Y azı Programı 6-7-8**, (2002). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- KOŞAR, Edip (2003). Sedat Yüksel-Rüçhan Özkılıç-Uğur Avcı-Yunus Alyaz-Harun Çiğdem, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme** , Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- ÖZBAY, Murat (2003). “Türkçe Öğretiminde Hedef-Araç İlişkisinin Ders Kitabı Örneğinde Değerlendirilmesi”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)** , S. 13, ss. 59-69.
- SEVER, Sedat (2003). “Türkçe Öğretiminde Yeni Yapılanma Çalışmaları”, **Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı)** , S. 13, ss. 27-38.

TEACHING GRAMMAR USING OVERHEAD PROJECTOR

Selçuk ÇIKLA *

Abstract

Teaching activities involve four indispensable items: Student, teacher, school and the material. When teachers teach the lessons only using the text books, the blackboard in classroom environment, the expected efficiency of the educational activities decrease. For this reason, in order to increase the efficiency level in education, teachers have to use various equipment and teaching environments.

Overhead projector is an item of equipment that make education more efficient and enduring. Turkish teachers can easily use it to teach grammar. As a matter of fact, in this article, we deal with the importance of using various items of teaching equipment and visual activities, advantages of using overhead projector to teach grammar, and how the teachers will be able to use this material and how they will prepare transparency.

Key Words: Teaching grammar, educational equipment and materials, overhead projector, transparency.

---

* Assistant Professor; Erzincan University; Faculty of Arts and Science, Department of Turkish Language and Literature.